

Lausunto

28.08.2020

Asia: OM011:00/2020, VN/933/2020

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä (Terrorismirikosten sääntelyn ajanmukaisuus ja vastaavuus vertailumaiden sääntelyn kanssa)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriölle

27.8.2020

LAUSUNTO TYÖRYHMÄMIETINNÖSTÄ (TERRORISMIRIKOSTEN SÄÄNTELYN AJANMUKAISUUS JA VASTAAVUUS VERTAILUMAIDEN SÄÄNTELYN KANSSA)

Yleistä

Suomen Asianajajaliitolta (jäljempänä "Asianajajaliitto") on pyydetty lausuntoa otsikossa mainitusta mietinnöstä. Asianajajaliitto toteaa ensinnäkin, että Suomen Asianajajaliitto on ollut työryhmässä edustettuna ja liiton kannanotot yksittäisiin lainmuutosehdotuksiin on tuotu esiin osana työryhmän työskentelyä. Suomen Asianajajaliitto katsoo, että työryhmän mietintö on kaikilta osiltaan sopusoinnussa sille annetun toimeksiannon kanssa ja edelleen, että työryhmän on mietinnössään pyrkinyt kiinnittämään huomiota toimeksiantoon ja terrorismirikosten kriminalistointiin liittyviin oikeusturvakysymyksiin (erityisesti sivut 49-57). Jäljempänä esitetty kritiikki kohdistuukin pääasiassa työryhmälle annettuun toimeksiantoon.

Suomen Asianajajaliitto pitää sinänsä kannatettavana terrorismirikoksia koskevan lainsäädännön päivittämistä, mutta toteaa, osin mietinnössäkkin esiintuotuun viitaten, että sanottujen rikosten kriminalisointia ja tutkintamenetelmiä koskevaa lainsäädäntöä ei ole saatettu eteenpäin

johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti, mistä johtuen sääntely on jäänyt hajanaiseksi ja keskeneräiseksi (mietinnön sivut 10 – 11 ja 24). Suomen Asianajajaliitto on useassa yhteydessä esittänyt terrorismirikossäännösten yhdenmukaistamista ja selkeyttämistä, mutta säädöshankkeet ovat tältä osin jääneet keskeneräisiksi.

Suomen Asianajajaliitto vierastaa myös työryhmän tehtävänantoon sisällytettyä vaatimusta rangaistavuuden alan laajentamiseksi. Kuten mietinnössäkkin todetaan (mietinnön sivut 11 ja 16), kriminalisointien laajuus Suomessa ylittää osaltaan sen, mitä relevantit kansainväliset sopimukset Suomelta edellyttävät. Asianajajaliitto katsoo, että terrorismirikosten rangaistavuuden alaraja mm. terroristisen rikoksen valmistelun (RL 34a:2 §) osalta lähestyy nykyisellään mielipiteiden rankaisemisen rajaa ja esittää huolensa kriminalisointiesitysten laajentamisesta koskemaan kansalaisten tai maassa oleskelevien henkilöiden ajatuksia. Mietinnössä esitettyjen kriminalisointien avoimuus sisällyttää rangaistaviksi teoiksi myös varsinaiseen terroristiseen toimintaan huomattavan etäisesti liittyvän menettelyn.

Suomen Asianajajaliitto tuo esiin vakavan huolensa siitä, että rikostunnusmerkistöjen avoimuuden kasvattaminen yhdessä viranomaisille yhä suuremmissa määrin luovutettujen pakkokeino-oikeuksien kanssa muodostaa konkreettisen uhan sille, että yksilön toimivan rangaistavuus perustuu jatkossa mielipiteille eikä konkreettiselle menettelylle. Tältä osin liitto viittaa mietinnössä lausuttuun ja erityisesti mietinnössä toistuvasti viitattuihin perustuslakivaliokunnan kannanottoihin. Liitto toteaa, että terrorismirikosten – tai muidenkaan rikosten - poikkeuksellinen vakavuus ei voi muodostaa perustetta rapauttaa oikeusvaltion keskeisiä periaatteita.

Edelleen Suomen Asianajajaliitto pitää huolestuttavana työryhmämietinnöstäkin ilmenevää tarvetta laajentaa esitutkintaviranomaisen käytössä olevien pakkokeinojen valikoimaa yli pakkokeinolaista ilmenevien, rikoksen vähimmäisrangaistukseen perustuvien normien. Suomen Asianajajaliitto pitää huolestuttavana sitä, että mm. esitutkintaviranomaisten oikeutta telekuunteluun ja – valvontaan on johdonmukaisesti laajennettu yhä lievemmin rangaistavaksi määrättyjen rikosten pakkokeinovalikoimaan.

Suomen Asianajajaliiton kanta esitettyihin lainmuutoksiin

Suomen Asianajajaliitto katsoo uuden, lisätyn 34a:4.1 4) - kohdan jättävän – olennaisuusvaatimuksesta huolimatta – avoimeksi sen, minkälainen ”tehtävien hoitaminen” voidaan katsoa täyttävän teon tunnusmerkistön. Ehdotuksessa esitetty muoto saattaa rangaistavuuden piiriin varsin kaukaisestikin terroristiseen toimintaan liittyvät tehtävät. Tältä osin Suomen Asianajajaliitto ei pidä muutosta täysin onnistuneena.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että uuden 34 a luvun 5 d §:n lisäämistä lakiin voidaan pitää perusteltuna, vaikka liiton näkemyksen mukaan toimeksiannossa esitettyihin tavoitteisiin olisi ollut

mahdollista päästä myös täsmentämällä voimassaolevaa RL 17:1 §:ää. Liitto pitää kuitenkin perusteltuna sitä, että terrorismirikosten rangaistussäännökset pyrittäisiin keskittämään yhden säännöksen alle.

Mietintöön sisällytettyjen RL 34 a:5 §:n ja 34 a:5 b §:n muutosten osalta Asianajajaliitto katsoo, että terrorismirikosten rahoittaminen ja matkustaminen terrorismirikosten tekemistä varten on säädetty rangaistaviksi riippumatta rahoituksen tai matkustuksen kohteena olevan terroristisen rikoksen luonteesta. Tähän nähden tehtyjä muutoksia voi pitää perusteltuina. Asianajajaliitto kiinnittää kuitenkin huomiota mietinnössäkkin esiin tuotuun ongelmaan erityisesti 5 §:n ja uuden 5 d §:n välisessä suhteessa. Varsin kaukainen varojen käsittely voi 34 a:5 d §:n käytännön soveltamisessa tulla rangaistavaksi huomattavasti ankarammin, kuin rahoituksen kohteen oma menettely. Koska lainsäätäjän asiana ei ole ohjata riippumattomien tuomioistuinten lainkäyttötoimintaa, ei mietinnössä esitetyille huomioille esim. teon vaarallisuuden huomioonottamisesta voida antaa merkitystä.

Pakkokeinolain ja poliisilain muutosten osalta viitataan edellä kohdassa ”yleistä” esitettyyn. Sinänsä on selvää, ettei terrorististen rikosten tutkinnassa käytettyjen pakkokeinojen kattavuus voi vaihdella sen perusteella, mikä mahdollisesti tulee lopulliseksi rikosnimikkeeksi, mutta yleisellä tasolla kyse on koko ajan lievempien rikosnimikkeiden lisäämisestä esitutkintaviranomaisten pakkokeinovalikoimaan.

Suomen Asianajajaliitolla ei ole lausuttavaa lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetun lain osalta.

Helsingissä 28.8.2020

Suomen Asianajajaliitto

Hanna Räihä-Mäntyharju

Suomen Asianajajaliiton puheenjohtaja, asianajaja

LAATI

Asianajaja Pekka Ylikoski

Asianajotoimisto Justitum Oy, Helsinki

Suomen Asianajajaliiton lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 120 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu rikosoikeuden asiantuntijaryhmässä.

Koskentausta Lauri

Suomen Asianajajaliitto - Suomen Asianajajaliiton puheenjohtaja Hanna

Räihä-Mäntyharju